

Tercume

Bay Büyük elçi

Bu yılın 23 nisan tarihli mektubunuza cevaben, selâhiyettar Sovyet makamatından aldığım zirdeki malûmatı size tebliğle şerefyabım.

Merkezi musiki mekteplerinde çocuklara mahsus musiki tahsili iktisap olunur ve işbu mekteplere çocuklar 7 yaşından itibaren kabul edilirler. Mezkûr mekteplerde tedrisat müddeti 10 yıldır. Bu mekteplere mustakbel profesyonel musikişinaslar alınır.

Balâda mezkûr mekteplerden ayrıca ve gerek profesyonel ve gerek amatör musikişinas olmak üzere bir musiki tahsil ve terbiyesi almak isteyen kimselere mahsus olarak 7 yıl müddetli tahsili ihtiva eden musiki mektepleri vardır.

Yüksek musiki tahsili Konservatuvarlarda alınabilir. Konservatuvara 17 den 30 yaşına kadar talebe kabul olunur. Burada tahsil müddeti beş yıldır. Hazırlanış ve derecesine göre her hangi bir sınıfa kabul olunabilir. Ve tahsil müddeti talebenin hazırlanış derece ve mertebesine göre taayyün ve tehalûf eder.

Balet sanatını öğrenmek için meslekî Balet mektepleri - - (Tekinkum) vardır. Buralara 17 den 22 yaşına kadar talebe alınır. ve tahsil müddeti 4 yıldır.

Kezalik 8-9 yaşında çocukların alındığı balet mektepleri olup buarada tahsil müddeti 10 yıldır.

Balâdaki hususatı ıtılai âlilerine arz vesilesiyle yüksek hürmetlerimi lütfen kabul buyurmanızı ilh...

İnza
N.Krestinaky

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-97/2

Türkiye Cumhuriyeti

Moskova Büyük Elçiliği

No. 11073-51

Kültür Bakanlığına

Bale ve şan tahsili hakkında, yüksek öğretim genel direktörlüğü sözü ile gelen, II/4/936 tarih ve 6015 sayılı yazıları üzerine Sovyet Hariciye komiserliği nezdinde büyükelçilikçe icap eden teşebbüs yapılmıştı. Bu kere alınan karşılığın Fransızcaya çevrilmiş bir örneğinin ilişik olarak sunulduğunu derin saygılarımla arz ederim.

25/5/1936

Büyükelçi

No.339

Yüksek Vekâlete

Yüksek vekâletin 90126 numaralı ve 22.II.934 tarihli emirlerine cevaptır:

Ankarada kurulması kararlaşan musiki ve temsil akademisi hakkındaki on sorguya sıra ile cevap veriyorum.

Musiki kısmı hakkında arza diğer bilgim ve fikrim olmadığı için yalnız tiyatrodan bahsetmek mecburiyetindeyim:

I-Musiki ve temsil akademisi bir umum Müdürün idaresi altında iki ayrı şubeden teşekkül etmeli ve her şube bir ayrı şefin idaresine bırakılmalıdır.

Fransa,Almanya gibi ileri memleketlerde tiyatro mektebi talebesi onar onikişer kişilik guruplara ayrılır ve her gurubun bütün tiyatro terbiyesi bir muallimin eline bırakılır.Tıpkı Güzel Sanatlar Akademisindeki resim tedrisatımız gibi .

Yeni Rusyada ise talebe diğer mekteplerde olduğu gibi yetişir, yani muhtelif dersleri muhtelif muallimlerden görür.

(Rusyada müesseseye alacakları kadar kadın ve erkek talebe alıyorlar.Bunların hepsini bir arada okutmağa başlıyorlar.Bir müddet sonra istidatlar anlaşılıyor.Artistliğe kabiliyeti olanlar artistliğin muhtelif şubelerine ayrılıyorlar.Geri kalanlar dekorculuk tiyatro makinistliği,aksesuvarcılık ve saire gibi kısımlara veriliyor.Bu suretle kimsenin sonradan sokağa atılmasına ve devlet parasının ziyan olmasına meydan kalmıyor.Mesela.Özbekistan gençlerinden toplanmış bir gurup bu suretle yetiştirilip sınıflara ayrıldıktan sonra aktörlük rejisörlük ,dekorculuk gibi bütün işler kendi taraflarından yapılmak üzere-bir kaç nümune piyesi hazırlayıp oynatıyorlar.Bu tecrübe piyesleri mektep tarafından beğenilir ve trupun kendini idare edebilecek bir şekilde yetişmiş olduğuna hükmedilirse mezuniyet vesikası veriliyor ve trup memleketine gönderiliyor)

Fransa ve Almanyadaki muhtelif gurupları tek muallime teslim etmek usulü daha mütekâmil bir şey olmakla beraber biz Ruslarinkine benzer bir teşkilat yapmağa mecburuz.Çünkü her şeyden evvel memleketimizde bir gurubun bütün tiyatro terbiyesini tek başına üzerine alacak şahıs yoktur ve yabancı memleketlerden getirilmesi de mevzubahis olamaz.

Bu arz ettiklerime göre bizim için en iyi şekil tiyatro mektebi kadromuzun bir teknik şef idaresi altında lüzumu kadar muhtelif

ders mualliminden teşekkül etmesi olacaktır.

2-İkinci sorguya cevap verebilmek için en önce tiyatro akademisinden beklenen hizmeti nasıl anladığımı arzedeceğim.

Temsil akademisinin başlıca gayesi edebiyatı ve tiyatroyu hak-kile anlamış kültürlü artist yetiştirmektir.

Bütçedeki paramız azsa ona göre daha az miktarda talebe alabiliriz.Fakat bu gayeden hiç bir fedakârlıkta bulunamayız.Başka memleketlerde tiyatro mektebine gelen talebe oldukça iyi bir tahsil görmüştür.Fazla olarak zengin tiyatro görgüleri vardır.Küçük yaştan itibaren mektepte ,şehirde iyi tiyatro görmüştür.Orada tiyatro mektebinin vazifesi bu kurulu sağlam temel üzerinde işlemekten ibaret-tir.Biz bu temeli de tiyatro mektebinde hazırlamağa mecburuz.Şüphesizki mektebe alacağımız talebeyi tahsil görmüşlerin en iyilerinden ayırmak elimizdedir.Fakat en iyi tahsil görmüşlerimizin de dağarcığında edebiyat,dil,tiyatro görgüsü ve saire cihetinden pek az işe yarar şey vardır.Binaenaleyh alınacak talebeyi iyi seçmek ve bunlara iyi bir edebiyat ,dil ve tiyatro terbiyesi vermek bizim için bir zarurettir.

İleri garp memleketlerinde malumat ve kafa itibarile aşağı bir talebe birinci sınıf bir artist olarak yetişmeyebilir.Kendi başına bir yaratma işi yapmayabilir.Fakat görgülerinin zenginliği sayesinde hiç olmazsa başka büyük artistlerin nasıl oynadıklarını , nasıl söylediklerini ,muhtelif ruh haletlerini nasıl jestlerle ifade ettiklerini görmüştür.Onları taklit yolile ikinci ve üçüncü derecede bir artist olarak yetişmek daima kendi elindedir.

Bizde tiyatro en geri bir müessesedir.Ne eserimiz, ne aktörümüz yok gibidir.Bir iki istisna ile olanların da edebiyat ve sanat terbiyeleri eksiktir.Şehir tiyatromuzda halkın çok tuttuğu ve sevdiği artistler vardır.Fakat bunların pek çoğu maalesef cahil oldukları için oynadıkları yüksekçe bir eserin ruhunu kavramalarına, bir tip ve karakteri anlayıp ifade etmelerine imkân olmuyor.Tiyatromuzun senelerdenberi ilerleyememesinin baş sebebi budur.

Bizde ecnebi bir rejisörün muvaffakiyetle çalışmasına da imkân yoktur.Bir kere dilimiği bilmez,her fikrin kelimesi ile telaffuzu entonasyonu arasındaki kıymet ve zevk rabitalarını anlamaz.Nihayet türk milleti yaşarken muhtelif duygularını muhtelif sesler, entonasyonlar,jest ve mimiklerle ifade eder.Tiyatro sanatımızın ilerlemesi demek bu mimikler jestler ve entonasyonların artist tarafından yakalanarak sanatlaştırılması,tiyatrolaştırılması demektir.Bunlar başka memleketlerde adeta tedvin edilmiştir.Rejisörün bilgisinin büyük kısmını bunlar meydana getirir.Bu kaidelere göredir ki rejisör artiste filan fikri filan şekilde ifade etmesini tavsiye

eder. Bizim tiyatromuzda garplı bir rejisörün kendimizi ifade noktasından talebeye öğretecek bir şeyi yoktur. İlerisi için ümidimiz edebiyat ve tiyatro eserlerini hakkile anlayan ve binnetice duyan artistlerdedir. Bunlar temsil ettikleri bir tipi, bir karakteri bir ruh haletini ne zaman bütün kuvvet ve hakikatle bütün kompleksitesi ve nüvesi ile duyarlarsa o zaman kendilerinden bir yaratma işi yapacaklar ve bunların birikip tedvin edilmesidirki türk tiyatrosunu meydana getirecek, müstakbel rejisörlere talebeyi hazırlamak için muhtaç oldukları kaide kitabını verecektir.

Yukarıda arzettiklerime göre bizim için yapılacak en iyi teşkilat şudur:

(Bütçemizin müsaadesi nisbetinde otuz kırk veya daha ziyade talebe almak, talebeyi alırken gerek tahsil , gerek istidat ve bedenî kabiliyet itibarile iyi seçmek , okutulacak sınıf dersi bilhassa edebiyat olmalıdır. Talebeye edebiyat derslerinde bül metinler okutulacak, onlardaki lisan güzellikleri , fikir incelikleri duyulacak ve kavratılacaktır. Artist için ~~ilk~~ ilk meziyet eseri anlamak, sonra onu lâzımgelen ses ve telâffuzla okumaktır. Jest ve mimik bunlardan sonra kendiliğinden gelecek şeylerdir. Edebiyat derslerinde talebeye tetkik ettirilecek eserlerin mutlaka tiyatro eserleri olması lâzımgelmeyeceği için muallim türk edebiyatında bir çok güzel nazım ve nesir parçaları bulmakta güçlük çekmeyecektir.)

Talebenin mektepte görmesi lâzımgelen ikinci ehemmiyetli sınıf dersi tiyatro dersidir. Tiyatro dersinden maksadım tiyatro tarihi, tekniği, makyaj filan gibi dersler değildir. Bunların talebe yetiştirmekte pratik bir rol ve faydaları yoktur. Olsa olsa yetişmiş talebenin nazarı bilgilerini tamamlamağa yararlar ki bu da çok sonra düşünülecek bir meseledir. Tiyatro dersi muhtelif dünya şah eserlerinin en karakteristiklerini talebeye sınıfta kitap gibi okutarak ruhlarını anlatmaktan ibarettir. Bu adeta bir nevi metinler şerhi dersi olacaktır. Muallim eserin umumi manasını ve can noktalarını izah ettikten sonra içindeki her tip, her karakter hakkında malûmat verecektir. Mesela Molyerin "hasis" ini okuyan talebe "Harpagon" un nasıl bir insan olduğunu , piyesteki sözlerinden her birinin nasıl bir iç âleminin ifadeleri bulunduğunu görecektir. Muallim bu okunan piyeslerdeki en ehemmiyetli sahneleri ayırarak bilhassa üzerinde duracak, talebeye okuma ve telâffuz ekzersizleri yaptıracaktır. Talebenin tiyatro kültürünün temel taşını bu nevi karakterler vücade getirecektir. Çocuklar tiyatronun hakikî manasını bundan öğrenecekleri gibi muhtelif neviler ve temaşa tarihi hakkındaki nazarı bilgileri de bundan çıkacaktır.

Ancak şunu da söylemek lâzımdır ki tiyatro mektebimizde tedrisatın

en güç yürüyecek kısmı budur ve sebebi türkçede bu derslere mevzu teşkil edecek kıymette telif ve tercüme eserlerin bir düzüneye bile çıkmamasıdır.Yapılacak ilk işlerden biri büyük dünya şah eserlerinden mümkün olduğu kadar fazlasını vakit geçirmeden temiz bir türkçe ile dilimize çevirmektir.Bunu yapamadığımız takdirde bütün emek ve masrafın boşagideceğine ve eldeki mevcut ile talebeye bir tiyatro terbiyesi vermek katiyen mümkün olmayacağına kaniim.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-97/3

=====

Talebenin amelî ve tatbikî olan derslerine gelince ,bu hemen her tarafta yapıldığı gibi mektebin sahnesinde talebeye mütemadiyen piyes hazırlatmaktır.Muallim her rol için muhtelif talebeler ayırır.Eserin büyük ve ehemmiyetli sahnelerini talebeye prova ettirmeğe başlar.Bu provada hakikatte en iyi bir tiyatro dersidir.Bu büyük sahneler epice pişirildikten sonra eserin diğer kısımları da prova edilerek hazırlanır ve böylece uzun bir çalışmadan sonra tam bir piyes meydana çıkmış olurki icabında nümune piyesi olarak halka da temsil edilebilir.Çocuklar ilk zamanlarda hiç bir jest ,mimik yapm^{ya}caklar yalnız uzun zaman temiz bir ses ve telâffuzla eseri okumakla iktifa edeceklerdir Jest ve mimik bu derin anlayışın neticesi olarak sonradan kendi kendine doğacaktır.Tiyatromuzu şehir tiyatrosunda ve halkevi tiyatrolarında gördüğümüz Menak artığı teatra^l jestlerden ,kaba ve yabancı heyecanlardan ,gülünç hitabet seslerinden kurtarmak,bu belâları memleketten kovmak için başka çare yoktur.

Talebe ~~xxxxxxx~~ arasına imtihan^{dan} geçmeli ve artstlikte muvaffak olamıyacağı görülenler dekorcu,makinist sınıflarına verilmelidir. Bu suretle tiyatronun bir çok ehemmiyetli işçileri gene kendi aralarından yetişeceği gibi bir kaç sene müesseseye taliini bağlamış çocukların sokağa atılmalarına meydan bırakmaz ve bu iyi yetişmiş gençlerin mektebe ragbet göstermelerini temin eder. Tiyatro akademisinden beklenilecek hizmeti nasıl anladığımızı ve bu gayeye erişmek için nasıl bir teşkilât yapmak ve program tatbik etmek lâzımgeldiğini umumî çizgilerle arzettim.Bu tarzda çalışmanın başka bir iyi tarafı vardır ki onu da müsaadelerile ilâve edeyim:gelecek sene bütçelerinde bu işe ne kadar para ayırabileceği malûm değildir.Fazla para tahsis edilebilirse tabif çok iyi olur.Fakat para az çıkarsa kaybedilecek şey sadece mektebe daha az sayıda talebe kaydedip yetiştirmekten ibaret kalır.Yani zarar yalnız kemiyetine dokunur.Çıkarılan işin cinsine keyfiyetine pek tesir etmez.Gerek malî vaziyetimiz,gerek elimizdeki insan

insan elemanı itibarile bundan daha geniş ve gösterişli bir teşkilatla işe başlamak sonsuz bir maceraya atılmak olacağı kanaatindeyim.

3-Musiki ve temsil akademisi ile musiki muallim mektebinin gaye ve çalışma tarzları arasında bir bağ ve yakınlık göremem. Bunların ayrı ayrı yerlerde çalışmaları müraccah olur. Fakat mademki temsil akademisinin musiki mektebi içinde yaşamasında zaruret var. Yeni akademinin musiki mektebi binası içinde çalışmasında, müşterek bir umum müdürün idaresi altında olmasında bazı idare memurlarının ve ders muallimlerinin müşterek bulunmasında bir zarar yoktur. Fakat gerek musiki, gerek temsil kısmını idare eden şeflerin işlerine talluk eden noktalarda müstakil olmaları mutlaka lâzımgeldiği gibi tiyatro talebesi de diğer talebe ile karışık yaşamamalı, mektebin ayrı bir dairesini işgal etmelidir.

Tiyatro talebesi ilk zamanlarda diğer talebe ile bir arada ve bir rejim altında yaşamağa başlasa bile bir zaman sonra-bütün dünyada da bu nevi müesseselerin ne gibi mürsleri varsa onlar bizimkinde de kendilerinden doğacak ve her iki kısım talebeyi birbirinden ayırmak mecburiyeti kendini gösterecektir.

4-Opera ve ^{musiki} temsil işlerinde esaslı bir fikrim olmadığı için fi-larmonik orkestranın yeni teşekkül içinde nasıl yeni bir fonksiyon yapabileceği hakkında bir şey söyleyemeyeceğim.

5-Tiyatro kısmında temsil şubesinin nasıl bir ders programı yapması lâzımgeldiğini ikinci maddede arzettim. Opera şubesi hakkında söyleyeceğim şey opera talebesinin, edebiyat ve sanat kültürünü temin maksadile temsil şubesinde açılacak dersleri temsil talebesile beraber görmesi muvafık olacağından ibarettir. Palet talebesinde aranacak şerait ve vasıflar büsbütün ayrı mahiyette şeyler olduğu için bunlar ayrı bir tek dersanede kendi başlarına yetiştirilmelidir

C-Bu sorgunun cevabı ikinci maddede kısmen verilmiştir. Müessesenin orada arzettiğim gayesine göre tiyatro mektebinin asgarî tedris personeli şudur:

1-Şubenin bütün teknik işlerini idare edecek bir şef rejisör,

2-Ecnebi edebiyat ve tiyatrosunu da iyi bilen kuvvetli bir edebiyat muallimi,

3-Her gün mektebin tecrübe sahnesinde muntazaman yapılacak ekzer-sis ve provaları idare edecek bir muallim,

Bu esas personel kadrosu fonksiyonlara göre ^{iki}dir. Yoksa iş bir aynı şahsiyat şahısta birleşebileceği gibi bir iş te muhtelif şahıs-

lar arasında taksim edilebilir. Kadro görünüşte küçüktür. Fakat matlup vasıflara sahip şahısları bulup müesseseye bağlamak çok güç olacaktır.

Bu gibi mekteplerde bulunması faydalı olan tarih, beden terbiyesi bedif dans vesaire gibi dersler fazla masrafa ihtiyaç göstermeden ya musiki muallimdeki muallimler yahut hariçten bir kaç saat getirilecek hocalarla kolayca idare edilebilir. Kostüm ve kıyafet tarihi, jest mimik gibi şeyler müessesenin tam inkişafından sonra düşünülecek şeylerdir.

7-¹ hakkında söylemeyi emsil akademisi faydalı bulduğum şeylerin hülasesını diğer sorulara verdiğim cevaplara dağıtmış olduğumdan, meselenin derin teferrüatına girmeden başka bir maruzatta bulunmaya burada lüzum ve imkân bulamıyorum.

8-İstanbulda bu meseleler hakkındaki kuvvetli anlayışına ve bilgisine emniyet ettiğim tek şahıs Ertuğrul Muhsindir. Sualler üzerinde kendisile uzun uzadıya konuştum. Gerek esaslar ve gerek tatbik kabiliyetleri hususunda hemen tamamen mutabık kaldığımızı arz edebilirim.

9-Tiyatro mektebi için avrupadan bir tem mütehassis getirmek kâfidir. Aynı zamanda işin yürümesi için bunun zarurî olduğunu da arza mecburum. Bu gibi mekteplere avrupadaki emsallerinin havasını ve çalışma tarzını temin için mutlaka bir ecnebiye ihtiyacı vardır.

Aksi takdirde mektebin normal inkişafını yapamaması, bir daha döndürülemez bir yanlış yola sapması ve ilk adımda zararlı an'aneler yaratmağa başlaması pek mümkündür. Bu mütehassis mektepte yaşama ve çalışma tarzını tesbit edecek, bunların tatbikine bakacak, dekor, mizansen makyaj, aksesuar vesaire gibi işlerde bir iş başı vazifesini görecektir.

Bu ecnebinin temsil şubesi şefliğini yapması mümkün olduğu gibi bu işte şefin müşavir ve yardımcısı da olabilir. Türkçeyi bilmemekle beraber tecrübe ekzersizlerini ve provalarını yapacak rejisör muallime de böyle bir mütehassısın büyük yardımı dokunacaktır. Yirmi iki sene evvel Şehremaneti İstanbul Darülbeydiini tesis için avrupadan meşhur Antuvanı getirmişti. Antuvan Fransada tarih ve inkilâp yapmış bir tiyatro mucidi idi. Bu gün memlekette tiyatro namına ne kadar iyi şey varsa onun dört aylık çalışmasının eseridir. Bu gün bu kuvvette bir mütehassis getirmek ~~imkân~~ maddeten imkânsızdır. Fakat eski komedi fransez sosyellerinden, mütekait rejisörlerden ikinci sınıf mütevazi bir iş adamı bulmak mümkündür. ve pek fazla fedakârlığa mütevakıf değildir.

10-Bu işler hakkında Ankarada etraflı bir görüşme yapılmak muvafık görüldüğü takdirde çağırılmasını çok faydalı gördüğüm şahıs şehir tiyatrosu rejisörü Ertuğrul Muhsindir. İşin pratik tarafını etraflı surette bilmeden yapılacak parlak tekliflerin, ortaya atılacak kitap ve estetik

nazariyelerinin davayı tehlikeye koymasından korktuğum için kendi kalemimle başka bir isim teklifine cesaret edemiyeceğim. Mamafih iyi tiyatro muharrirlerimizden Mahmut Yesarinin de tiyatro meseleleriyle oldukça derin iştigal ve tiyatronun iş işlerine vukufu vardır.

Maruzatımın bundan ibaret olduğunu arz ve derin saygılarımı sunarım.

Müfettiş

Reşat Nuri

Yü. T.

Raporlar dosyasına

B. Halil Bedi

31/12/1937

T. C.
Kültür Bakanlığı
Yük. Öğ. Genel Direktörlüğü
No. 10232/4

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-97/4

Ankara, 26 / 3 / 1938

ÖZET:

Devlet Konservatuvarına alınacak talebe hakkında.

İlbbaylığına

Evelki sene Ankara'da açılan Devlet Konservatuvarının musiki kısmına (Tegannî, Orkestra aletleri, Pişano, Bestekârlık) bu sene de en az İlkokulu bitirmiş olmak şartıyla kız ve erkek parasız yatılı talebe alınacaktır.

İlbbaylığınız dahilinde musikiye istidadlı olanlar arasından müsabaka ile Konservatuvara talebe alabilmek için, bağılı işlerin alâkadar müesseselere tevzi ettirilmesini ve müzik kabiliyetleri nazarı dikkati celp edecek kahar ileri olanların durumlarının bu işlere tesbit ettirilmesini ve işlerin en geç Mayıs 1938 sonuna kadar Bakanlığa gönderilmesini dilerim.

Kültür Bakanı n.

J. A. Celgüner

T. C.
Kültür Bakanlığı
Yük. Öğ. Genel Direktörlüğü
No. 10232/5

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-97/5

Ankara, 5/4/1938

ÖZET:

Tiyatro ve Opera okuluna bu sene alınacak talebe hakkında.

..... *Direktörlüğüne*

Evelki sene Ankara'da tesis edilen Tiyatro ve Opera Okuluna bu sene de imtihanla parasız yatılı kız ve erkek talebe alınacaktır.

Millî sahneye lüzumlu ve kabiliyetli elemanlar yetiştirecek olan bu okulun temsil ve opera bölümlerine Lise ve Öğretmen okulu mezunları arasında yapılacak seçim sınavında kazananlar talebe olarak alınacaktır. Temsil bölümünün tahsil müddeti 3 ve opera bölümünün ise 5 senedir.

Her iki şubenin mezunları da Yüksek okul mezunu addedileceklerinden, ilerde Devlet Tiyatro ve Operasına tayinlerinde, yüksek tahsil görenlerin bütün haklarında istifade edeceklerdir.

Öğretmen okulu mezunlarından müsabakada kazananların mecburî hizmetleri tehir edilecek ve ilerdeki sahne hizmetleri, mecburî hizmetlerine mahsup edilecektir.

Eylül sonlarına doğru Ankara ve İstanbul'da yapılacak olan 1938-1939 ders yılı kabul sınavının şartları ile taliplerin müracaat edecekleri mahal ayrıca gazetelerle ilân edilecektir.

Keyfiyetin okulunuz son sınıf talebelerine tebliği ile isteklilerin derhal tesbitini ve bu hususta tanzim edilecek fotoğraflı namzet listesinin, en geç 15. 5. 1938 tarihine kadar, Bakanlığa gönderilmesini dilerim.

Kültür Bakanı n.

P. M. Edgüner

T.C
Kültür Bakanlığı
Orta Öğretim Genel
Direktörlüğü
Sayı: 53231/20
28967

1
992

T.D.V.I.S.A.M.
Kütüphanesi Arşivi
No 059-97/6

Ankara: 15/12/1938

Ankara Musiki Öğ.O.D.

*Bu tamim Gazi Mustafa Kemal
gönderilmek üzere
K.Y.*

Türkiyede Orta Öğretim adile neşredilen eserin mektep tarihçelerine ait kısmının mukayeseli bir surette mütaleası eksik ve okuyana tatmin etmeyici olanlarını meydana çıkarmıştır. Bu bakımdan ~~mekte~~ olduğu aşikâr olan mekteplerin, tarihçelerini tamamlamayı bir vazife bilmeleri lâzımdır. bir kısmında Coğrafî malûmat veya teferruat addedilecek lüzumsuz tafsilâtın fazlalığı ve diğer taraftan bir kısmının da çok muhtasarlığı göze çarpmaktadır. Mektebin kuruluşunu ve yürüyüşünü belirtmek esas olduğuna göre noksan addedilecek cihetler tamamlanarak gönderilmelidir.

Bu tamim alındıktan sonra Okulunuzun tarihçesine ait ne gibi değişiklikler yapılacak ise yapılarak gönderilmesi ve değişiklik yapamıyacakların da kezaik Tarihçede bir tahavvül yapılamıyacağını bildirmeleri icabeder. Okul Tarihçesinin ikmali için aşağıdaki 10 maddenin göz önünde tutulması faydalı olacaktır.

Orta Öğretim
Genel Direktörü

Dr. S. S. S.

- 1 - Mektebin açılma tarihi ve ilk açıldığı bina *Sark*
- 2 - Okulun bu güne kadar bina bakımından geçirdiği tahavvüller
- 3 - Mümkün olduğu kadar geri senelere gidilmek şartile talebe miktarındaki tahavvülleri gösterir cetvel

4- Mümkün olduğu kadar geri senelere gidilmek üzere okulun şimdiye kadar verdiği mezunlar adedi ile bunlar arasında tanınmış şahsiyetler varsa vaziyetlerinin yazılması

5- Bariz hizmeti olup memlekette isim yapmış Direktör ve muallimler

6- Tarihimizi alâkadar eden ve mahalli ehemmiyet itibarile zikre değer hadise, eşya , vesika, fotoğraflar,

7- Büyük şahsiyetlerin münasipleri (ziyaretler, yardımlar, konferanslar, toplantılar, hatıralar).

8- Muhtelif müsabakalara girip kazanmış talebelerin sene sene miktarı (Ecnebi memleketlere, buradaki meccani tahsil müesseselerine)

9- Bina, tesisat vaziyetleri izah edilirken mektebin almış olduğu tahsisata temas edilecek,

10- Bunlardan başka Okul Direktörlüğünce yazmağa değer noktalar.

Yüksek Vekâlete

Yüksek emirleri üzerine Ankaradaki tiyatro mektebimizi etraflı bir tetkikten geçirdim. Neticeyi Yüksek Makamlarına arz ediyorum.

Mektebimizde gösterilen dersler mahiyet ve gayeleri itibariyle üç guruba ayrılabilirler.

1 - Aktörde bulunması lâzım gelen vücut, ^{vasıf} ~~şahs~~ ve kabiliyetlerinin terbiyesini istihdaf eden dersler ki bunların başlıcaları akrobatik jimnastik, ritmik jimnastik, dans ve Eskrimdir.

Fonetiğin bir Alman muallim tarafından gösterilen ve bilhassa ses cihazının formasyonunu amaç edinen bir kısmı vardır ki bunu da bedenterbiyesi gurubundan saymak lâzımdır.

2 - Doğrudan doğruya tiyatro dersleri ki bunların da başlıcaları mimik, jest, sahne talimleri, rol tetkiki ve sairedir.

Üçüncü gurup dersler talebede lisan, zevk, edebiyat terbiyesi, güzel konuşma hassalarının tenmiyesi gayesini güden kültür dersleridir : Edebiyat, diksiyon, Türkçe fonetik, temaşa tarihi, sanat tarihi, ecnebi dili ve saire ... .

BEDEN TERBİYESİ DERSLERİ

Bu dersler Alman mutahassıslar ve Vildan Aşir gibi mesleğinde kuvvetli tanınmış kendi muallimlerimiz tarafından gösterilmektedir. Bunlar mahiyetleri itibariyle enternasyonaldırlar; Bir Alman çocuğuna nasıl gösterilirlerse bir Türk çocuğuna da aynı şekilde gösterilmeleri tabiidir. Bu derslerin beni alâkadar eden tarafı yalnız umumî ders programında tuttukları saatlerin ve talebeye tahmil ettikleri efor ve yorgunluğun nisbeti olmuştur ki bunu da ilerde programın heyeti umumiyesi bahsinde arzedeceğim.

II. - TİYATRO TEDRİSATI

I - Bu günkü vaziyet.

Meslek dersleri şimdilik Mimik ve sahne talimlerinden ibarettir. Bunlar her sınıfta sekizer saat olarak gösterilmekte ve Fotenik, ve diksiyon muallimlerinin de iştirakile yapılan iki saatlik sahne talimi seminarile on saate çıkmaktadır.

Mektebin can dersi hükmünde olan bu gurup dersler evvelkilerin aksine olarak kültür, dil ve millî benlik ve hususiyetlerimizle çok yakından alakalı derslerdir. Bu itibarla hiç bir ecnebi mütehassısın bunları tam muvaffakiyetle okutmasına imkan yoktur. Diğer taraftan kendimizden de bu çok nazik işi tam ehliyetle üzerine alacak mütehassısı henüz yetiştirememiş olmamız bizi tiyatro davamızın en büyük müşkülü ile karşılaştırmaktadır.

Çok ehemmiyetli olan bu meselede maruzatım bizzarure uzunca olacaktır.

a) Mimik ve Jest dersleri.

Mimik ve jest derslerinde muallim talebeye bir nevi pantomim yaptırmakta, lâkırdı söylemeden yüz ve vücut hareketleriyle bir takım sahneler temsil etmekte ve ruh haletleri ifade ettirmektedir. Meselâ: can sıkıcı bir haber getiren mektubu okuma, bir parlak mağaza vitrinini seyretme, kapıdan korka korka birisini gözetleme, elinde dolu bir su koçası bulunduğunu farz ederek ikına sıkına yürüme ve saire ... Dersler ilerledikçe bu pantomim mütaaddit talebe arasında daha komplike sahneler şeklini alıyor : Meselâ bir kadın mektup yazan kocasına sürpriz yapmak için yavaşca yanına yaklaşıyor, tam elile gözlerini kapayacağı sırada gözü yazı yazılmış mektuba ilişiyor, bu mektubun eskiden sevdiği bir kadına yazıldığını görerek meyus oluyor... Yahud sarhoş olarak eve gelen bir koca sofrayı kurulmamış görünce birdenbire kızıyor, fakat

biraz sonra karısının içerdeki odada hasta yattığını farkederek şaşırıyor, ayılır gibi olarak nedamet ediyor.

Bu dilsiz Mimik ve jest talimleri tiyatro mektebi için en faydalı ve muhakkak neticeli temrinlerdir ve derslerin bu kısmı Almanya ve Fransıadaki bir mektepte de böyle gösteriliyor.

Ancak şu çok mühim noktayı işaret mecburiyetindeyim ki muhtelif ruh haletlerini ifade eden bu mimik ve jestlerden bir kısmı umumî ve insanidir. Her yerde aynı şekilde tecelli eder. Ayağına basılan, eline iğne batan, yahut üzerine gelen bir otomobilden kaçan insanın reaksiyonları aşağı yukarı her yerde birdir. Fakat bu yüz ve vücut hareketleri birer beşerî reaksiyon şeklinden çıkınca, daha yüksek ve kompleks ruh haletlerinin şuurlu ifadeleri olmağa başlayınca iş değişir. O zaman süje yalnızca insan değildir, millî hususiyetleri olan bir Türk yahut Almandır. Meselâ korku, yahut pişmanlığın muhtelif nevi ve derecelerini duyup ifade etmekte Türk ile Almanın müşterek noktaları vardır. Millî hususiyetleri itibariyle ayrıldıkları noktalar da bundan daha az değildir. Halbuki hakikî bir sanat artistinin bu iki kıymetin (İnsanî ifade ve Türkî ifade kıymetleri) ikisine de aynı hakimiyetle sahip olması şarttır. ^{Alman mutahassısı} ~~Yetiştirmek~~ istediğimiz hakikî artistin (insan cephesini) işlemeye kadir zannettiğim bir muallimdir. Fakat Onun Türk cephesini işlemek Türkün kendisini ve muhtelif tiplerini anlayıp duyarak sahneye çıkarttırmak işinde mutlak bir imkânsızlık ile karşılaşmaktadır.

Mutahassısı bu noktada yalnız ve yardımsız bırakacak olursak Onun bizzarure her şeyi kendi bildiği gibi yapması, millî hususiyetlere karşı izalesi güç bir ihmal ve lakaydi ananesi yaratması ve neticede bize kısmen beyelmilel, kısmen Almanya yakın şahsiyetsiz ve orta kıymette artistler teslim etmesi tehlikesi vardır.

Bu tehlikeyi nasıl önleyebileceğimizi ve mutahassısı ne şekilde yardımımız mümkün olduğunu ilerde arzedeceğim.

b) Sahne talimi dersleri. -

Sahne talimi dersleri çocukların kendi aralarında hazırladıkları bazı sahneleri oynamalarından ve mutahassısın gördüğü kusurları tashih

anlaşamamazlık sahnesi geçti.

Dikkat ettim; her ikisi de haklı idiler. Talebe bu fena tercüme edilmiş metinde fikrin kendisindeki kudreti, güzelliği, nuansı göremiyor; bu dümdüz, alelâde lâkırdıların ancak bir fırtına görülm^{tü}esine boğulmak şartıyla bir sanat güzelliği alabileceğini zannediyordu.

(Kaboten denen sanatsız aktör oynadığı eserin fikir, kendisinin lisan ve ifade cihetinden olan eksikliğini daima **teatral** jest ve trajik sesle ^{kelâfiye çalısın} ~~konuşur~~ ^{gösterir}. Eski Menâkıyan mektebi aktörleri sırf bu vasıta ile halki teh^{ye} ~~değ~~ ve alâkadar etmeye muvaffak olurlardı.) Mutahassıs gelince, eldeki tercümenin çocuga bir şey söylemediğini anlamıyor; bu fikirleri alçak ses ve tabii eda ile ifade etmenin daha sanatkârane olacağına boş yere ikna çalışıyordu. Müstait bir talebenin İpsenin " Les revenars^{nts} " inden hazırladığı bir parçada yine bu yüzden bütün müessir tabiiliğini kaybediyor ve lüzumsuz feryatlar, ihtilağlarla bir melodram sahnesi halini alıyordu. Piyasada matbu tercümeleri bulunan ve metinleri muallimce malûm olan piyeslerle iktifa mecburiyeti bizi şu fena netice ile de karşılaştırmaktadır:

Arzettiğim iki şartı haiz piyesler yukarda isimlerini yazdığım meşhur eserlerden ibaret gibidir. Halbu ki bunlar yüksek Trajedi ve dramlardır. Trajedi şahsiyetleri paroxisme haline gelmiş büyük heyecan ve ihtirasları ifade ^{eden} komplike şahsiyetlerdir. Bu şahsiyetleri tiyatroya yeni başlayan çocukların - hele bizimkiler gibi Edebiyat terbiyesi geri olursa - anlamaları güç, ifade etmeleri daha güçtür.

Müptediler evvelâ etraflarında gördükleri basit tip ve şahsiyetlerin basit hayat ve hareketlerini, basit haleti ruhiyelerini ifadeye çalışmakla işe başlamalıdır. Güzel ~~kas~~ ^tmak ve ~~ar~~ ^tmak için evvelâ doğru yürümesini öğrenmek şart olduğu gibi yüksek ihtiras ifade etmek için de evvelâ basit duyguları tabii bir şekilde ifadeye ^l başlamak şarttır.

Bu mesele hakkında mutahassıs Bravn ile görüştüm. Kendisi de benim fikrimdedir. Fakat ne çare ki eser yokluğu karşısında önüne ne gelirse onu almak mecburiyetindedirler.

Burada not olarak arz edeyim ki büyük klasikler çok iyi tercüme de

edilmiş olsalar bizim mektebimiz için muvaffakiyetli temrin metni vazifesini göremeyeceklerdir. Çünkü bu eserler ayrı bir medeniyet ve zihniyetin malıdır. Şaheser ~~de~~ tercümesinde tahrif caiz olamayacağı ^{icin} ~~****~~ teğbihler, imajlar, tabirleri aynen türkçeye çevirmek zarureti vardır. İyi bir tercüme bize sadece bir ecnebi eseri tanıttak fakat ondaki fikirlerin bir çoğunu bize benimsetemeyecektir. Bu takdirde de kendi fikrine ve dile ^{ine} ait olmayan şeyleri ifade vaziyetinde kalacak ve bundan yukarda bahsettiğim *teatral* ve tantanalı ifade tarzı doğacaktır ki gayemizin tamamen zıttına bir şeydir.

Maruzatımı hülasa edeyim : Tiyatro derslerinde mutahassis müalim kendi selâhiyet ve ihtisası dahilinde olan kısmı yapıyor ve bu noktadan talebemizin hayli ilerlemiş olduğunu da kabul edebiliriz. Fakat bilhassa sahne talimi derslerinde elde iyi metinler bulunmaması yapılan işe kalitesinden kaybettiriyor. - Sahnede yapılan temrinlerde talebenin yalnız mimik, jest ve sesiyle meşgul olabiliyor. Fakat işin en mühim unsuru olan söz bizzarure mühmel ve metrük kalıyor.

Bu bahsi bitirmeden şu noktayı da yine işaret etmek isterim ki ifade (expression) denilen şey bir küll, bir bütündür. Bu bütünün en mühim unsuru sözdür. Jest ve mimik, ses ve entonasyon onun (pratikte tefrik kabul etmeyen) tabileridir.

Ses, jest ve mimik bütün hususiyetlerini ^{ve renklerini} ~~her kelimesini~~ sözden alırlar. Tiyatro temrinlerinde bu ~~telemaların~~ hep bir arada inkişaf şarttır.

Mutahassisımızın türk dilinin ^{nisini} ~~jest~~ kavramış bir türk olmaması tedrisatı bu noktadan - vahim surette - aksatmaktadır.

TIYATRO TEDRİSATINI İSLÂH ÇARESİ

Dört beş sene evvel Bakanlığın emri üzerine yazmış olduğum raporda bir tiyatro mektebi kurmakta karşılaşacağımız en büyük müşkülün bu olduğunu tafsilâtiyle bildirmiştim. Bu gün bir buçuk senelik tecrübe karşısında kanaatlerim ~~de~~ daha kuvvetlenmiş bulunuyor. ~~ve~~ Bu vaziyetin pratik çaresi hakkındaki fikirlerimi müsaadelerile arz ediyorum :

Başka memleketlerde tiyatro mektebi, tiyatro sanatı teessüs ettik-

ten ve bir çok büyük artist nesilleri yetiştikten sonra kurulmuştur. Oralardaki muallimin vazifesi sadece eksiklerin mevcut tekellüm, talâffuz, ~~mimik~~ ^{diğer} ve jest modellerini yeni nesillere talim etmekten ibarettir. Tıpkı ~~bu~~ ^{diğer} ilim ve sanat mekteplerinde olduğu gibi.

Bize gelince, bizde henüz yüksek manasile ne sanat; ne sanatkâr teessüs edememiştir. Bizim kurduğumuz mektepdir/ ^{ki} bunları yaratmak vazifesini üzerine almak vaziyetindedir.

Bunun için bizim mektep Avrupa mekteplerinin bir taklit kalkesi olamamak ve yolunu kendi hususî hedefine göre onlardan az çok ayırmak mecburiyetindedir.

Tiyatro her şeyden evvel güzel söz söylemek sanatıdır. Fakat sahnedeki güzel ifade hayattaki güzel ifadenin aynı değil onun sahne şartlarına göre işlenmiş stilize edilmiş bir şeklidir. Hayattaki bir insan, bir manzara ile Onun portresi arasında ne fark varsa hayatta konuşulan dil ile sahnede konuşulan dil arasında da aşağı yukarı O fark vardır. Meselâ hayatta iki insan baş başa vererek gizli bir şey konuştukları vakit iki adım uzaklarındaki insan bu konuşmayı duyamaz. Halbuki sahnedeki iki ~~kişi~~ ^{kişi} aynı sesle konuşuyor gibi yaptıkları ve iki adım uzaklarındaki insan tarafından işitilmiyor intibainı uyandırdıkları halde bütün salon ne dediklerini duyar. Demek ki aktörlerin konuşması, seslerindeki talâffuz, timbre, ve saire itibariyle öteki insanlarkinden başka bir şeydir.

Sahne lisanı telâffuz itibariyle pürüzsüz olacaktır. Suni ^{ahengi} itibariyle değil dinleyiciler üzerinde yapacağı tesirle kendini belli edecek bir gizli ve hususî ahengle (rithme) e malik bulunacaktır. Fikirler, heyecanlar ve ihtirasları ifade eden ses intonation, timbre itibariyle azami tesiri yapacak mahiyette olacaktır. Nihayet söz ve seste ifade ettiği ruh haleti ile tam bir mütabakat olacak, ses O haleti ruhiyeyi bütün nüanslarıyla ifade edecektir.

Talebeye bu arz ettiğim şartlar içinde konuşmayı talim edecek muallim, yalnız dilin jenesini kavramış yüksek kültürlü bir insan değil aynı zamanda sahne sanatını da iyi bilen bir insan olacaktır. Bu insan

Fransız çocuğu için Fransada, Alman çocuğu için Almanyada mevcuttur. Fakat Türk çocuğu için henüz böyle bir muallim yetişmemiştir.

Bizim yapacağımız şey çocuğumuzun edebiyat ve dil kültürünü, zevk ve artist heyecanını yüksek bir dereceye çıkarmak suretiyle onu bir şahsiyet haline getirmektir. Bu şahsiyet ifade edeceği fikri etüt kuvvetile çok iyi benimseyecek, O fikrin işareti olan kelime bütün renk ve ahenklerini O deruni kaynaktan almış olarak adeta kendiliğinden fıskıracaktır. Yani açıkcası çocuk bir nevi ibda yapmağa sevk edilecektir. Müstakbel Türk sahnesinin ses ve konuşmasının temellerini bu gittikçe çoğalacak ve derece derece güzelleşecek ibdalardan başka bir şeyden bekleyemez. Tutulacak başka yol bizde pek aşağı kıymette (mediocre) terakkiye kabiliyet ~~aks~~ sıfır bir sahne estetiği teessüs edebilir. Biz belki bir zaman için bundan kısmen memnun da kalabiliriz. (Vaktiyle ^{Münafeyandan} münafeyandan, sonra Darülbedayiden olduğu gibi) fakat bu bizi orjinal Türk sanatından bir zaman daha mahrum etmekten ve ecnebi tiyatrolarını dinledikçe kendimize karşı sebepsiz bir memnuniyet ^{özlek} duymaktan başka netice vermezken, ^{hai} ilk teessüs zamanınızda asıl korktuğum nokta da budur) .

Söz için arzettiklerim jest ve mimik için de aynen vardır.

Türk ruhunu, türk heyecanlarını, türkün hadiseler karşısında öteki milletlerinkinden başka bir tarzda tecelli eden hareket ve işmizaz hususiyetlerini ifade edecek mimik ve jestler de yine ancak original bir şahsiyetten doğacak, metni bütün inceliği ve derinliği ile benimsemiş bir ruhun adeta kendi kendine kımıldamaları şeklinde olacaktır.

Beş sene evvelki raporunda yazdığım bu en ehemmiyetli davamızı bir buçuk sene evvel mektep açılırken yapılan içtimamızda da tekrar ettim. Eldeki talebenin Edebiyat mesele ve heyecanlarının, lisan zevki dediğimiz şeyin Analfabet denilecek derecede cahili bulunduğunu söyledim. Edebiyat ve lisan derslerine birinci derecede bir ehemmiyet verilmesi lâzımgeldiğini mutahassısa anlatmağa çalıştım. Fakat buna bir türlü muvaffak olamadım. Bunda ayrı dillerden konuşmamızın ve tercüme ~~si~~yle anlaşmağa çalışma mecburiyetimizin ^{de} tesiri oldu. Mutahas-

sısın O zaman bize ait hiç bir şey öğrenmemiş bulunmasının tesiri oldu; mutahassısın pratik olarak öğrendiklerini, gördüğü usul içinde tatbik etmek kabiliyetinde orta bir sanat ve teknik adamı olmasının tesiri oldu. Nihayet devamızın hususiyetini anlamak kabiliyetinde ince bir fikir adamı olmasının tesiri oldu. Ve maalesef netice şu oldu ki ısrarım karşısında mutahassıs Retorik namı altında altı saatlik bir Edebiyat dersini programa almağa razı gösterdi. Fakat bir iki ay sonra mektebi ziyaretimde bunun üç saatlik bir Edebiyata tahvil edilmiş olduğunu esefle gördüm.

Yine esaslı bir noktamıza taalluku olduğu için açık söylemeye mecburum ki bu gün de mutahassısımızın en zayıf tarafı halâ çocukların bir esaslı Edebiyat ve dil kültürüne sahip olmaları lüzumunu anlayamamış bulunmasıdır. Kendisi münakaşa esnasında gerçi umumî olarak çocuklarımızın edebiyatla derin bir ülfet ve istinas peyda etmelerine (initiation Litteraire) itiraz etmemekte fakat insanın derin bilgi sahibi olmadan, meselâ Şekspiri anlamağa kabiliyeti olmadan da bir nevi *intuition* ~~keşif~~ ve *divination* ile onu oynayabileceğini söylemekten geri durmaktadır.

Hakikat şudur ki Almanya için doğru olan ~~şeyler~~ ^{şartların} burası için de aynen doğru olması lâzıngeleceği hakkındaki kanaati tezelzül etmemiştir.

Almanyada cahil sayılan çocuk şöyle böyle bir Edebiyat ve sanat terbiyesi görerek yetişmiştir. Görgüsü vardır; tiyatronun en güzel nümunelerini daima görmüştür ve mektepte çalışırken görmektedir. Tahtteşsuuru haylı zengin olan, çocuk elbette divinationa kadir olur. Fakat Edebiyatın cahili kalmış, lisanın cahili kalmış, ömründe bir tek kusursuz sanat misali görmemiş ~~bir~~ ^{bu} çocuğun hangi model ve idialin yardımı ile bu zavallı divination ve ilhama erişeceğini anlamak mümkün değildir.

Mutahassıs profesörlerin derslerinden mümkün mertebe iyi randıman alma çareleri hakkında anlatacağımı arzettikten sonra sözü bu mecraya dökmem sebebsiz değildir .

Mutahassıs Bravn tarafından gösterilen tiyatro dersi için yapmağa hazırlandığım teklif gibi biraz sonra sırası gelecek edebiyat ve dil dersleri gurubu hakkında vuku bulacak maruzatım da bu çok ehemmiyetli nokta hakkındaki mütalâamın bilinmesile yakından alâkalıdır.

Çocukların sahne talimi dersleri için hazırladıkları sahnelerin metinlerini kendileri bulup hazırladıklarını ve bu sahnelerin dil bakımından hiç kontrolden geçmediğini arzetmişim.

Bundan sonra talebenin hazırlayacağı her sahne edebiyat ve diksiyon muallimlerinden birinin kontrolünden geçmelidir.

Türk muallim metin üzerinde uğraşarak lisanı mümkün olduğu kadar düzeltmeli, güzelleştirmeli ve sahneleştirmelidir (Bu günkü muallimlerin bu hususî işi yapmağa kadir şahsiyetler olup olmadıkları burada bahsım haricindedir.)

Nihayet diksiyon muallimi aynı parçayı talebe tarafından ezberlenilmeden evvel ders mevzuu olarak tetkik ettirmeli ve talebenin talâffuz, ses ve saire itibarile onu söylemesini temin edecek surette etüdler ve ekzersizler yaptırmalıdır.

Hatta Türkçe fonetik muallimi de aynı parçayı kendi dersi bakımından alarak parçanın söylenmesinde fonetik bakımından tetkik ettirmelidir. Metin bu süzgeçlerden geçip mümkün olduğu kadar musaffa bir hale geldikten sonra talebe tarafından etüt edilir ve mütehassıs muallimin karşısına çıkacak olursa netice ve randıman çok farkedecektir.

(Gerçe bugün sahne talimi semineri namı altında haftada iki saatlik bir ders vardır ve bu derste türk muallimler de hazır bulunarak bilhassa lisan bakımından mütalaalarını söylemektedirler. Fakat yukarda arzettiğim halde parçanın hazırlanışında Türkçe muallimlerinin bir rolü yoktur. Saniyen bir haftalık sahne talimleri derslerinin yalnız ikisinde hazır bulunmaları netice itibariyle büyük kazanç temin etmemektedir. En doğrusu edebiyat ve diksiyon derslerinin aynı bir muallimde toplanarak ve bu muallim daimî yapılarak bütün sahne talimi derslerinde bulundurulmasıdır. yalnız bu nevi faaliyete ehil ve kabiliyetli bir muallimi edebiyat muallimleri mevcudumuz içinde bulmak

bizim için çok güç olacaktır.)

Talebe tarafından hazırlanacak parçaların evvelâ dil bakımından Türk muallimlerin elinden geçmesi meselesini profesör Bravn ile konuştum. Kendisi hararetle bu fikre taraftar olmuş ve bu mümkün olursa şimdiye kadar yapıldığı gibi yalnız trajedilerle iktifa edilmeyerek komediler, modern piyesler ve hatta yerli eserlerden alınmış parçalar üzerinde de çalışmak gibi hayırlı bir neticeye varılabileceğini söylemiştir.

Sahne talimleri için lâzım olan piyeslerin ne suretle hazırlanabileceğini ileride arzedeceğim.

III TÜRKÇE VE KÜLTÜR DERSLERİ

Talebemiz için Edebiyat ve Dil kültürünün ehemmiyetini yukarda sebepleriyle arza çalışmış bulunuyorum.

Bugün okutulmak/olan kültür derslerinin bağlICALARI edebiyat, dikisyon, temaşa tarihi, ve sanat tarihidir. Her sınıf için haftalık yekunları saat kadardır. Bir buçuk senedenberi bu dersler için verilen emeğe hemen tamamiyle kaybolmuştur diyebilirim. Gaye muallimlerce anlaşılınmış, talebe için yalnız faydasız değil ve aynı zamanda zararlı da olduğuna kani bulunduğum bir yanlış yol tutulmuştur. Tafsilatıyla arzedeğim:

EDEBİYAT DERSİ

Mektepte okutulan Edebiyat dersinin diğer liselerimizdeki derslerden farkı yok gibidir.

Halbuki tiyatro talebesine edebiyat okutmaktaki hedef ve gaye bûsbütün başkadır. Onlara bu derslerde mümkün olduğu kadar çok edebî eser okutmak (Türk Edebiyatının konuşma dilimize uygun en güzel ve tesirli parçalarından) bunların manasını ve heyecanlarını kavratmak, dil bakımından olan güzelliklerine nüfuzlarını temin etmek ve nihayet

Bunları edebî kıraat usulüne göre temiz ve selis bir surette okutturmak mecburiyetindeyiz.

Talebede sanat ve lisan zevkinin uyanması ve şimdiye kadar aktör diye ortaya çıkmış şiirsiz insanlardan farklı olarak yetiştirilmeleri ancak bu nevi lektörlerle kabildir.

Talebe daha iyi yetişmiş olarak mektebe gelseydi belki biraz nazariye ve edebî ~~edebiyattan~~ ^{malûmattan} da zarar çıkmazdı. Fakat bu gün için bedîî lektörlerden alınarak talebenin esasen anlamaya muktedir bulunmadığı nazari malûmata verilecek her saat bizim için telâfisi imkânsız bir zarardır.

Şunu da ayrıca işaret zaruretindeyim ki tiyatro talebesine lise talebesi tarzında çalışma itiyatları vermek esasen doğru değildir. Mücerret fikir ve fazla zihin yorğunluğu çocuğu bizzarure uyusuk ve düşünceli yapar. Halbuki sahne çocuğunda arayacağımız meziyetler bunun tamamıyla aksinedir. O ruh ve vücut itibariyle daima canlı, heyecanlı, neğeli, uyanık ve sathi olmak mecburiyetindedir. Genç bir alim itiyatları kazanmış bir tiyatrocudan daha fena bir şey tasavvur edilemez.

Temaşa tarihi - Ankara Dil Fakültesinde Dođent olan Bedri çok kıymetli ve müstait bir gençtir. Fakat ilk zamanlarda O da gayeyi vazihan kavrayamamış, çocuklara sistematik bir tiyatro tarihi tedris etmek hevesine düşmüştür. Güzel ve istifadeli bir kitap meydana gelecek şekilde uzun uzadiye talebeye yazdırdığı notları gözden geçirdim. Tiyatronun nerede nasıl başladığını , muhtelif milletlerde ne gibi tekâmül safhaları geçirdiğini bilmek bizim bu günkü talebemizin öğrenmeleri lâzım olan şeyler ve iktisabına mecbur buldukları melekelerin muhakkak en son safında gelir.

Sanat tarihi - Tiyatro tarihi hakkındaki mutalaam aşağı yukarı sanat tarihi hakkında da varittir . (Bu derslerin bir tiyatro mektebi için lüzumsuz olduğu iddiasında değilim. İtirazın bunların bir lise yahut Üniversite dersine benzeyen müfredatına, henüz mesleğin müptedisi olan ve haftada kırk saati geğen bir programın yükü altında ezilen talebeye birdenbire yükletilmesinedir . Tiyatro sanat tarihlerinin

müfredat ve okutulma tarzı hakkındaki fikrimi biraz sonra arzedeceğim)

Dikisyon dersi - Ertuğrul Muhsin'in yakın zamanlara kadar okutmakta olduğu dikisyon dersini bırakması mektep için telâfi edilmez bir zarar olmuştur. Muhsin kuvvetli bir aktörümüz olduğu için söze jest ve mimiki de bizzarure ilâve etmekte ve onun dersi aynı zamanda bir Türk tiyatrosu dersi olmaktadır.

Bu derste Ertuğrul Muhsin'i istihlâf eden Hamdi için yabancı ve acemisi vaziyetinde bulunmakta ve maalesef bu işte ilerlemek için lâzımgelen evsaftan da mahrum görünmektedir.

Dersini gördüğüm zaman yaptığı şey bir hikâyeden aldığı ufak bir parçayı talebeye sıra ile okutmaktan ibaretti. Çocuklara rujan iskarpin sözündeki rujanın (g) yi duyurmayacak şekilde ruan olarak telaffuz edilmesi lâzım geldiğini söyledi. Haklı olarak itiraz ettiler. Bu müşkül vaziyetten kurtarmak için benden hakemlik ricasında bulunacak derecede şaşırıldı. Muallimi talebe karşısında küçük düşürmeyecek tarzda idare-i lisan etmek benim için de güç oldu.

Hamdinin bir hatası da fonetikle dikisyon hudutlarını ayırmaması idi. Muhtelif kelimelerin okunma tarzını izaha çalışırken fonetik zeminine geçiyor, başka bir muallim tarafından verilen Türkçe fonetik derslerinden az çok kulağı dolu olan talebenin itirazlarıyla karşılaşılıyor.

Bu gibi acemilikleriyle beraber tanınmış bir aktör olmak itibarıyla talebe tarafından heyecanla sevilen Ertuğrul Muhsini istihlâf etmesi de Hamdinin nüfuzunu kırmaktadır.

Gelecek ders senesi için Hamdiye daha kuvvetli bir halef aramak zaruretiyiz.

EDEBİYAT, DİKİSYON VE SAİRE DERSLERİNDE
YAPILMASI LÂZİM GELEN İSLÂHAT

Edebiyat

Edebiyat dersi tiyatro mektebimizde izahlı bir edebî kıraat dersi haline gelmelidir.

Bunun için her şeyden evvel zengin ^{bir} Türk edebiyatı antolojisi

kitabı meydana getirmeğe ihtiyaç vardır.

Kitaba alınacak eser ve parçaların vasıfları şunlar olmalıdır.

I - Dil bakımından kıymetli olmak (parçaların yalnız güzel Türkçe dediğimiz bu günkü sade ve açık lisan ile yazılmış olmaları maksadı temine kifayet etmez. Bu günkü Türk dil ve edebiyatının güzelliğini duymak için dünün dil ve edebiyatını mümkün olduğu kadar tatmış bulunmak lâzımdır. Bedii kültürümüzün bu merhalelerinden geçmemiş artist yeni lisan ve edebiyatın zevkini duymağa ve bize duyurmağa muktedir olamayacaktır.

Bu itibarla Şinasi ve Namık Kemal'den Necip Fazıl ve Behçet Kemal'e kadar bütün eski ve yeni edip ve şairlerin manzum ve mensur yazıları bu kitapta yer alacaktır. Hatta tanzimattan evvelki devirlerin en büyüklerinden nesilden nesile bize kadar intikal etmiş beyitlerin en veciz, kuvvetli ve nisbeten sade olanlarından bir miktarını seçmekte faydalı olur.

B) Aynı sebepten aruz veznine hece vezni derecesinde ehemmiyet vermek talebenin kulak ve dillerini bu veznin ritmine, ahengine alıştırmak lâzımdır.

C) Tiyatro yahut muhavere şeklinde yazılmış olan parçalar tercih edilmelidir. Bundan başka muayyen bir şahıs tarafından anlatılmış gibi bir edası olan parçalar muharrir ağzından kitap ve makale üslûb ile yazılmış olan yazılara ^{istin} ~~istin~~ tutulmalıdır.

D) Parçaların mevzuları mücerret fikirden ziyade duygu, heyecan, ihtiras ifade eden şeyler olmalıdır. Mamafih oratoire bir edası olan veciz hükümler de ihmal edilmemelidir.

Bu vasıfları haiz bir kitabın sür'atle tertip edilmesi ve basılması katiyen lâzımdır. Muallim parçaları ştedenberiden bulup not suretiyle talebeye vermeğe kalkacak olursa tedrisat intizamını kaybeder ve hiç bir şeyle telâfi edilemeyecek bir zaman ziyasına meydan verilmiş olur.

Kitapta her hangi bakımdan bir tasnif usulüne riayet şart olmadığı için Antoloji tamam olmadan da forma yahut bir kağıt formalık

cüzüvler halinde neşredilebilir. Birdenbire uzun ve derin etüt yapılmamak neticesi araya zayıf eserler karışsa bile not ^{yazdırma} zararı derecesinde büyük olmaz.

Edebiyat muallimi bu parçaları talebeye okutarak bilhassa eski dil ile yazılmış olanlarının manalarını izah edecek, içlerindeki ecnebi kelimelerden en ehemmiyetlilerinin manasını öğretmekle talebeyi mükellef tutacak ve eserlerin ihtiva ettikleri fikir, his ve hayaller itibariyle bir tahlilden geçirerek kıymetlerini belirtecektir.

Sonra bunları **bedîî** kıraat usulleri üzere temiz, doğru, selis bir surette talebeye tekrar tekrar okutacaktır.

(Senenin büyük bir kısmı geçmiş olduğundan bu işe ancak gelecek ders senesi başında muntazam bir şekilde başlanır. Fakat tedrisatın yukarıda arzettiğim nazari şekilde bir gün bile fazla devamı zararlı olduğu için senenin son bir kaç ayına mahsus olmak üzere Güzel Sanat Genel Direktör vekili Bay Cevat Dursunoğluna muvakkat bir program takdim edilmiştir ki sureti ayrıca rapora bağlıdır.

DİKSİYON

Elimizde yetişmiş eleman bulunmadığı için gelecek senelerde de mektebe iyi bir ders temin etmemize imkân bulunmadığını yukarıda arzettim. Bulacağımız muallim nihayet güzel konuşan ve yüksek zevk sahibi bir edebiyatçı olacaktır.

Böyle bir şahsiyetin de yapacağı iş talebeye kendi şahsî telâffuz, zevk ve estetiğine göre muayyen bir konuşma tarzı empoze ve telkin etmeye ^{ke olacaktır} ~~zorlayacaktır~~ ki bizim için lâzım olan bu değildir.

İyi bir diksiyon mualliminden beklenecek şey talebede - Edebiyat eserleriyle ülfet neticesi yavaş yavaş inkişaf edecek şahsiyetin kılavuzu olmak ve her birini okudukları eseri anlayış, duyuş ve sezisine göre şahsî bir ifade güzelliğine erdirmeye yardım etmektedir.

Diksiyonun mevzuu olan güzel sözde yalnız telâffuz yoktur, timbre ve bir nevi ritim vardır. İfade edilen fikre uyması lâzım gelen bir söyleme ahengi, bir entansiyon vardır.

Tiyatro tarihinin plânı : Muallim teferruata girişmeden tiyatro tarihinin kısa bir hülâsasını bir kaç derste talebeye verecektir.

Tarihteki tiyatro eserleri iki cinstir.

1 - Tiyatro tarihinde bir terakki ve tekâmül merhalesi teşkil eden, kıymetleri sırf tarihî olan fakat bu gün için bir kıymet teşkil etmiyen eserler.

2 - Hem tarihî kıymetleri bulunan, hem de hâlâ bu gün mütakâmil sahne mahsulleri olarak oynanmakta devam eden şaheserler. Faraza Sofukle, Evripid Aristofane ve Eşil'in piyesleri .

Muallim birinci nevi eserleri mensup oldukları devir, memleket ve müellifle beraber Üniversiteye bırakmalı, yalnız ikinci nevi eserleri almalıdır. Yine bunların Üniversite'de bir tetkik ve tahlil mevzuu teşkil etmemeli, talebeye sadece piyes olarak ya tamamen, ya mevzuu hülâsa edildikten sonra ehemmiyetli parçaların kiraat şeklinde okutulmalıdır.

Çok miktarda piyes okutmuş olmak için her birini üstün körü geçmektense - Piyeslerin en karakteristiklerini ve mükemmellerini seçmek şartile - her birinin üzerinde uzun uzun durmak daha faydalıdır.

Faraza Yunanlılardan Aristofanın yahut Fransız klâsiklerinden Korney'in bu tarzda bir piyesi üzerinde çalışmış talebe hem tiyatro tarihinin en kıymetli bir parçasını tanımış, hem de ehemmiyetli olarak sanat terbiye ve telâkkisini yükseltecek en musaffa ve mütakâmil bir piyesle istinas etmiş olacaktır.

Bu piyeslerin okuması usulü edebiyattaki her piyes okuma usulünün aynı olacaktır. Talebe bu usul ile faraza Molyeri okurken en iyi çizilmiş karakter nümünelerini, tipleri tanıyacaktır.

Netice itibariyle de tiyatro tarihi bir mücerret ilim dersi olmaktan çıkarak canlı bir tiyatro dersi haline girecek ve edebiyat ve saire dersleriyle istihdaf ettiğimiz gaye ve neticeye doğru bir istikamet almış bulunacaktır.

Sanat Tarihine gelince, bu ders Güzel Sanatlar Akademisinde olduğu gibi mücerret bir estetik dersi olmaktan çıkmalı ve çocukları nazariye, muhakeme ve mücerredat ile yormadan muayyen tarihi devirlerin dekorlarını - daha ziyade resim, projeksiyon ve saire vasıtalarıyla çocukların gözleri önünde canlandırmayı ve yaşatmayı istihdaf etmelidir.

Birinci sınıfta çocukların edebî kültürüne mümkün olduğu kadar çok saat ayırmak zaruretinde bulunduğumuzdan diğer dersleri öteki sınıflara dağıtmak ciheti de gelecek ders senesinden evvel ayrıca düşünülmelidir.

IV -FONETİK DERSLERİ

Fonetik dersi tiyatro mektebinde her şeyden önce bir ses ve nefes tekniği dersidir.

İşin bu kısmıyla - üzerine aldığı işi başaracağını kabul zaruretinde bulunduğumuz-bir Alman mutahassısı meşguldür. Akrobatik ve ritmik jimnastikler gibi tamamiyle teknik olan bu iş hakkında da şimdilik arza değecek derecede tebellür etmiş fikir ve mütalaam yoktur.

Son teftişim esnasında profesör Kuhunbuh'un hasta bulunması beni derslerini görmek ve kendisiyle temasta bulunmak imkânından mahrum bırakmıştır. Ancak fonetik'in mevzuu yalnız ses tekniği değildir. Onun söze, kelimelerin telaffuz ve ^{tassarrufları} ~~sevtine~~ ait bir kısmı da vardır ki bir ecnebi muallim tarafından gösterilmesine imkân yoktur. Bu kısım " Türkçe fonetik " adı altında Ankara Dil Fakültesi Doçentlerinden Bankoğlu Tahsin tarafından tedris edilmektedir. Tahsin iyi yetişmiş bir muallimdir. Branşında kuvvetlidir. Yalnız dersleri amelî ve tabikî olmaktan ziyade nazari mahiyettedir. Halbuki tiyatro mektebinde fonetik hocasından beklenen şey fonetik ilmine vakıf insanlar yetiştirmek değil bol ve sistematik temrinlerle ~~ve~~ talebe-de fonetik kaide-lerine göre doğru ve iyi konuşma itiyatlarını yaratmaktır. Bu ilmin esaslarını kuvvetli bir surette bilen Tahsinin gerek Alman muallimle yakından temasta bulunarak ve gerek başka suretle tiyatro fonetiği şartlarını etüt ederek az bir zamanda iyi bir tiyatro fonetikcisi

haline gelmesi mümkündür. Fakat Tahsin daha yüksek ilmî hâsrlara sahip bir gençtir. hizmet arzusuyla şimdilik tiyatro mektebimizde çalışsa bile kendisini inhisar ile bu işe vakfetmek istemeyecektir. Bunun için iyi yetişmiş bir iki hevesli ve müstait gençin Tahsin ve Alman muallim ile çalışmağa memur edilmesi muvafık olacağı reyindeyim.

Hülasa fonetik derslerinde vaziyet şudur: Mutahassis türkçe bilmediği için tam muvaffakiyetle çalışmak imkânından mahrumdur. Mutahassısın bu eksik tarafını tamamlamak vazifesiyle mükellef olan Tahsin ise tiyatro fonetiğinin şartlarını bilmediği için O da aynı vaziyette görülmek lâzımdır.

Fakat ne de olsa bu müşterek çalışmadan talebenin haylı istifade edeceğini umuyorum. Temenni edeceğim şey mutahassis ile Bankoğlu Tahsinin daha yakından teşriki mesaiye ve birbirleriyle anlaşmağa çalışmalarından ibarettir.

5. - DERS PROGRAMI

Mektebin ders programı fazla yüklüdür. Haftada nefes temrinleri hariç olmak üzere 40 saat ders yapılmaktadır.

Sabahın sekiz buçuğundan akşamın yedisine kadar devam eden ve bir kısmı bedeni, bir kısmı zekâyı ağır surette yoran bu meggale fazla ezicidir. Talebenin kendi kendine çalışması, okuması, rol etüdü yapması için zaman kalmamaktadır.

Sonra bu fazla yorgunluğun talebenin sıhhatini bozması ondaki ruh uyanıklığını, neşeyi, cevvaliyeti izale etmesi tehlikesi vardır. Rol oynamak hayatın realitelerinden uzaklaşarak, varlık duygusunu kaybederek hayalî bir şahsiyetin ruhunu, heyecan ve ihtiraslarını kendinde hissetmek, bir nevi rüya haline düşmektedir. Bunun için vücut ve sinir dinçliğinden doğan bir ruh şataret ve hafifliğine ihtiyaç vardır.

Çalışma tarzı böyle giderse çocukların sıhhatinin bozulacağına, mağnum, bezgin, uyşuk, sönük şahsiyetler haline geleceklerine şüphe yoktur ki bu hal artist için ölüm demektir.

Çocukların kendileri de bunun farkındadırlar. Kendikendilerine ne okuduklarını, ne suretle çalıştıklarını sorduğum zaman boş vakitleri olmadığını söylediler.

Bu ders senesi için çok geç kalmış bulunuyoruz. Fakat gelecek ders yılı başlamadan evvel bu meselenin mutahassısın huzuriyle ehemmiyetli bir surette konuşulması lâzımdır.

Programdaki kesafetin bir kısmı mektebe hazırlıksız gelen çocuklara tiyatro derslerini muvazi olarak verilmesi lâzım gelen ihzarî kültür derslerinden ileri gelmektedir. Hemen söyleyim ki ne bahasına olursa olsun bu zaruridir.

Fakat buna rağmen esaslı ve zararlı olan derslerden fazla bir şey kaybedilmemek şartıyla programı haylı hafifletmek kabil olacağına kanim.

6. - TEDRİSAT MALZEMESİ MESELESİ

Mutahassıs Bay Ebertin de raporunda uzun uzadıya bahsettiği üzere tedrisatımızın muvaffakiyetini kısmen tedrisat malzemesinin bir an evvel tamamlanmasına tabidir.

Tedrisat malzemesinden maksat bilhassa tercüme piyeslerdir. Piyasada gerçi bir çok tercüme piyes vardır. Fakat bunlar itina ile yapılmış şeyler değildir. Tedrisatımıza ve talebenin yapacakları sahne ve rol talimleri mevzu olacak eserlerin çok temiz ve bedii bir tükçe ile lisanımıza geçirmiş olmaları şarttır.

Bu gün tedrisat malzemesi olarak istifade edeceğimiz piyesler ilerde talebemizin yetişeceği ve hariçte faaliyete geçeceği zaman içinde pek iyi bir hazırlık olacaktır.

Mutahassıs Karl Ebert raporunda bir kaç klasik şaheserin tercümesini tavsiye etmiştir. Munhasıran klasik şaheser vasıtasıyla tedrisat yapmanın mahzurlarını yukarda arzettim. Klasik şaheserlerle beraber bir miktar modern piyesin de türkçeye nakli zaruri olduğuna kanim.

Gerçi telif ihtiyacımız da büyüktür. Fakat bu sipariş ile

yaptırılması mümkün bir iş olmadığı için bu kabil eserlerin doğması talie tabi bir keyfiyettir. Fakat iyi tercüme yaptırmak nisbeten daha elimizde olan bir şeydir. Çok ehemmiyetli olan bu işte de zamanca hayli kayıbımız vardır. Yüksek Bakanlığımızın bir an evvel bu işe teşebbüs etmesi en elzem bir keyfiyettir.

7 - TALEBENİN SANAT GÖRGÜSÜ İÇİN

Çocuklarımızın tiyatro görgüsünden mahrum olduklarını yukarıda arzettim. Tahsili müddetince bir tek iyi tiyatro seyretmeden yetişecek artisti kliniğinde hasta görmeden yetiştirilecek doktora benzetmek pek yanlış bir teşbih olmaz. Fakat ne yapalım ki memlekette onlara model olarak seyrettirecek sanat tiyatromuz yoktur. Bu mahrumiyete karşı elimizde bir tek çare vardır : Hiç olmazsa şehre gelecek iyi filimleri talebeye göstermek.

Tiyatro ile sinamanın birbirinden ayrı şeyler olduğunu, sinama ^{vasıtasıyla} aktörü yetiştirmek kabil olmayacağını söyleyenler vardır. Fakat benim kanaatimce bu, ancak zengin tiyatro muhitlerinde yaşayan çocuklar için münakaşa edilebilecek bir meseledir. Büyük artisti sinama ekranından başka yerde görmesine imkân olmıyan bir memleket için bu da büyük bir kârdır. Çocukların pek iyi olmıyan film seyretmekle zevklerinin bozulmasından korkmak da yine bizim için ve bugün için münakaşaya değmeyecek bir meseledir. Çocuklar nihayet ser nebatları gibi hava ve muhit tesirlerine karşı kordon altına alınmış degillerdir. Kendiliklerinden nasıl olsa fena sinama da görmekte, fena tiyatro da dinlemektedirler. Bu itibar ile çocukların şehre gelecek hiç bir filmi kaçırmamalarını hem sanat merak ve zevklerinin artması, hem de kıymetli artistler ve modeller seyretmeleri noktasından elzem görmekteyim.

Bu filimlerin muallim refakatiyle görülmesi ve filmdeki güzel ve sanatkârane tarafların sonradan kendilerine izah edilmesi muvafık olur. Talebenin mektepteki tahsil devreleri içinde bir kaç defa birer ikişer ay için muallimlerinin nezareti altında Avrupaya gönderilmeleri ve muhtelif tiyatroların temsillerini görmeleri de zarurîdir.

BUGÜNKÜ TALEBENİN VAZİYETİ

Bu günkü talebe mevcudu arasında bedenî ve ruhî evsaf itibariyle müstait ve tiyatroya kabiliyetli görünenler bulunduğu gibi henüz hiç bir inkişaf göstermemiş olanlar da az değildir. Bilhassa kız talebemiz sayı itibarile azdır.

Tiyatro henüz istikbaline güvenilen bir meslek haline gelmediği için müracaat edenler mahduttur. Bir çoğu ihmal edilmiş yahut muhtaç aile çocukları idi. Talebe kadrosu bunlar arasında en iyi olarak ne bulundu ise bizzarure onlardan teşkil edilmiştir. İntihapta yanılmalar olmadığı da iddia edilemez.

Fakat memleketimizde bir başlangıç olmak itibariyle bu günkü neticenin bizi kat'iyen bedbin etmemesi lâzımdır.

Arzettiğim gibi çocuklar arasında müstait kabiliyetli olanlar vardır. Bazıları bir buçuk sene içinde hayli ilerlemişlerdir de. İnkişaf edememiş görünenlere gelince, bağlama senelerinin zarurî tereddüt ve intizamsızlıkları içinde muallimler bunlarla ayrı ayrı uğraşmağa vakit bulamamışlardır. Denilebilir ki hayatta olduğu gibi kim-karakteri itibariyle atılğan ve sokulğan ise O kendisiyle muallimi meşgul olmağa sevk etmiş, ötekiler geri plânlarda kalmışlardır. ~~Be~~ Talebeden bir buçuk sene içinde yaptıkları işin, hazırladıkları rol ve sairenin hesabını istediğim zaman bunlardan bazıları muallimlerinin kendileriyle hasseten meşgul olmadığını bir mağdur şikâyetiyle söylemişlerdir. Ben de kendilerine bunun iltizamî ve kasdî olmadığını, esasen bütün mekteplerde muallimin bir talebe ile meşgul olması sırf O çocuğun değil bütün sınıfın istifadesi için olduğunu, muallim kendileriyle teker teker meşgul olmağa vakit bulmasa da dersleri dikkatle takip ve hususî çalışmalarıyla kendi kendilerini yetiştirebileceklerini, istidatları yardım ederse bu karanlıktan sıyrılacaklarını söyledim ki hakikatta aşağı yukarı bundan ibarettir.

Asıl arzedeceğim nokta şudur ki bu gün kabiliyetsiz görünen talebe-

den bile ümit kesecek vaziyette değiliz. Çünkü kendileriyle henüz hususi surette meşgul olunamamıştır.

Son olarak Yüksek Vekâlete memnuniyetle arzedeceğim bir nokta vardır ki hemen bütün talebede tuttukları meslek ve sanata karşı büyük bir heves, masum bir muhabbet ve hüsnüniyet bulunmasıdır. Diyebilirim ki hiç bir nevi mektebimizin ilk talebesinde çalışmak ve muvaffak olmak arzusu bunlardaki derecede büyük olmamıştır.

Bu müsait havanın, çocuklardaki bu güzel itimat ve alâkanın muhafaza ve inkişafına muvaffak olduğumuz takdirde - müessesenin istikbali için en büyük bir garanti olacağını umuyorum.

Hülasa tiyatro mektebimiz - mevcut şartlar içinde - iyi kurulmuş ve gayesine doğru az çok muvaffakiyetle yol almaya başlamıştır.

Ben bu raporunda onun iyi ve muvaffakiyetli taraflarını kısa, hatta kısmen meskût geçtim. Tenkitlerim kuvvetli bir müessese kurulması temennisinin ve başlangıcında yanlış ve verimsiz bir yola düşmesi korkusunun mahsülleridir.

Bu işte şahs^{ına} gösterilen emniyetten son derece mütahassis ve minnettar olarak müessesenin bundan sonraki faaliyetini de yakından takip edeceğimi arzeder ve sonsuz saygılarımı sunarım.

Maarif Vekâleti
İspekterlerinden

Zesat Anı günlebin

5. Suluat
1938

Bakanlık Yüksek Örununa

Yüksek emirleri üzerine 5/II/1938 tarihinde Prof.Carl Ebert ve İspekter Reşat Nuri Güntekin ile birlikte İstanbul hareket ettik.

6/II/1938 Pazar günü tiyatro mektebine ait işler hakkında görüşmek üzere Rejisör Muhsin Ertuğrulu Şehir ve Fransız tiyatrolarında müteaddit defalar aradık ise de yerinde bulamadık. Aynı günün akşamında Prof. Carl Ebert ile beraber Muhsin Ertuğrula tesadüf etmek emeliyle Fransız tiyatrosuna gittik. Bay Ertuğrul o gece tiyatroya teşrif buyurmuş olan İç İşleri Bakanı ve Parti Genel Sekreteri Bay Şikri Kayanın locasında idi. Bizimle görüşmekten içtinab ettiği için biz de kendisini rahatsız etmekten çekindik.

Ertesi günü sabahı telefonla müteaddit defalar aradıktan sonra Bay Ertuğrulu Şehir Tiyatrosunda buldum ve kendisinden Prof. Ebert ile müşterek bir mülakat rica ettim. Benimle memnuniyetle görüşeceğini ve fakat Prof. Ebert ile görüşecek hiç bir şeyi bulunmadığını bildirdi. Bunun üzerine İspekter Reşat Nuri Güntekini beraber alarak Şehir Tiyatrosuna gittim. Bay Ertuğruldun Ankaradaki derslerine niçin devam etmediğini ve bir buçuk ay evvel şahsen İstanbulda iken C.Ebert'in muvasalatında birlikte Ankaraya gelerek muallâk meseleleri görüşmemizi rica ettiğim ve Ebert'in beş hafta evvel İstanbuldan geçerken kendisini haberdar edip iki gün de beklediği halde niçin gelmediğini arkadaşça sordum.

Verdiği cevaplarda Prof. Ebert'in Ankarada kurduğu tiyatro mektebinin esaslarını hatalı bulduğunu ve bu hataya iştirak etmek istemediğini bildirdi. Bunun üzerine hatanın nerede olduğunu anlamak istedim. Bay Ertuğrulun cevabı şu esaslar dahilinde idi :

Ebert'in kurduğu mektep lâzımgelen kültürlü sahatkârı veremez.

Çünkü ilk hamlede bunlar sahne işine amprik olarak girişmektedirler. Halbuki talebenin ilk evvelâ gayet kuvvetli bir psikoloji bilgisiyle beraber tiyatroya ait diğer fonetik v.s. bilgileri almaları lâzımdır. Rol tettebbüü bu bilgiler alındıktan sonra verilmelidir. Bunun üzerine Prof. C. Ebert'in de esaslar itibariyle aynı fikirde olduğunu ve aralarında bizim de iştirâk edeceğimiz bir konuşmanın bütün sui tefehhümleri izale edeceğini ve bu gün mektepte tatbik edilen iş şeklinin yukarıdaki esaslara mugayir olmadığını eldeki haftalık ders planının sarahatle göstereceğini söyledim. Orada tesadüfen Reşat Nurinin Müzik Öğretmen Okulu müdürü Bay Rauf Yenerden Ankarada iken aldığı haftalık ders cetveli mütalea olundu. Esaslı fark görülmediği için Bay Ertuğrul bu fikrin Ebert'in ilk raporunda mevcut olduğunu ve ancak sonradan kanaatini değiştirdiğini ileri sürdü. Bunun üzerine ben, mademki sizin anlayışınıza göre Ebert fikrini değiştirerek size yaklaşmıştır, bu takdirde bir görüşme yaparak mevcut sui tefehhümü tamamen ortadan kaldırmak mümkün olduğu cevabiyle Ebert'in fikirlerinde esaslı ayrılık olmadığını teşrih ederek tekrar izah ettim.

Bunun üzerine Bay Ertuğrul aynen şu teşbihi kullanarak "Ben şimdiye kadar bulunduğum işlerde lokomotif vazifesini gördüm. Herhangi bir katara furgon olarak katılmağa alışmadım." cevabını verdi. İş böylece bir sanat-kâr-izzeti nefsi haline sokulduktan sonra çıkar yol kalmadığını görmekliğime rağmen, kendisine tekrar şu teklifi yaptım : Sarfedilen para memleketin parasıdır. Yetiştirilmek istenilen çocuklar Türk gençleridir. Fedakârlık ederek tekrar gelmenizi rica ediyorum. Bunu kabul etmediğiniz takdirde hiç olmazsa şimdi Hotelde bana intizar eden Prof. Ebert'le görüşerek hatalı yolu varsa, bir meslek adamı ağzından bizim yanımızda kendisine anlatınız, dedim. Bay Ertuğrul bu teklifimi kategorik olarak redetti. Ayrıca istersek İ. Galibi veya herhangi bir aktörü ders için vereceğini fakat kendisi şahsen çalışamayacağını kati olarak beyan etti. Bundan sonra ısrara yer

TDYISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 018-97/8

- 3 -

kalmadığını ve hatta emri devletleriyle giden bir memurun bundan daha fazla ısrarının da yersiz olduğunu teyakkun ederek kendisinden ayrıldık.

Bu suretle Bay Ertuğrul hizmetini esirgediğinden yeniden yapılacak bir şey bulunmadığı ve memleket mikyasındaki herhangi bir sanat işinin mukadderatını tek bir sanatkâra bağlanmanın caiz olmadığı ve gelecek ders senesi başından itibaren Türk aktörleri tarafından verilmesi icap eden rol tetebbu derslerinin diğer kuvvetlerle telafi edilebileceği kanaatinde bulunduğumu derin saygılarımla arz ederim.

C.A.

Yüksek Öğretim Genel
Direktör V.

Cevat Durmuşoğlu

Aslı gibidir.
23/VIII/1941